

Porozumienie
dla Bezpieczeństwa
w Budownictwie

STANDARD BHP

17.3

SYSTEM PIERWSZEJ POMOCY

Standard ten zawiera minimum wymagań, jakie należy spełnić w zakresie pierwszej pomocy w razie wypadku czy incydentu.

UWAGA

Terminem pierwsza pomoc określa się zespół czynności na miejscu wypadku, związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa oraz proste i natychmiastowe zabiegi, wykonywane z użyciem wyrobów medycznych na poszkodowanych w wypadkach i katastrofach oraz w razie nagłych zachorowań, nim możliwe będzie udzielenie specjalistycznej pomocy medycznej.

Celem systemu pierwszej pomocy jest zapewnienie wszystkim pracownikom budowy oraz innym osobom znajdującym się na terenie projektu szybkiej i skutecznej pomocy w razie doznania urazu oraz zapewnienie opieki do czasu przybycia wykwalifikowanych służb ratowniczych.

W przypadku pytań lub wątpliwości skontaktuj się z najbliższym specjalistą BHP.

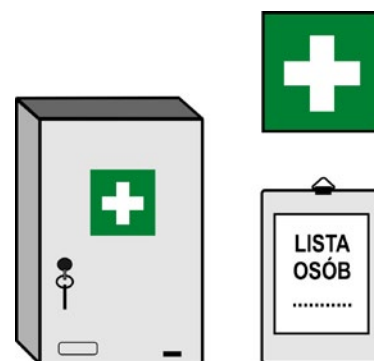
Standard ten:

- zawiera wymagania wynikające z prawa i norm polskich oraz wewnętrznych uregulowań Porozumienia dla Bezpieczeństwa w Budownictwie,
- jest obligatoryjny dla wszystkich jednostek Porozumienia dla Bezpieczeństwa w Budownictwie,
- pomaga zapewnić bezpieczne i skuteczne praktyki podczas prac.

A. SYSTEM PIERWSZEJ POMOCY – ORGANIZACJA I ODPOWIEDZIALNOŚĆ

1. Zasady organizacji systemu pierwszej pomocy na budowie:
  - wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za stworzenie systemu pierwszej pomocy,
  - rozpoznanie istotnych dla budowy zagrożeń: stanowiskowych, obiektowych, zewnętrznych i naturalnych,
  - opracowanie i wdrożenie „Instrukcji pierwszej pomocy”,
  - zapewnienie dostępności apteczek oraz punktów pierwszej pomocy dla budów, na których jest to wymagane przepisami szczegółowymi,
  - zapewnienie odpowiednich środków ratowniczych,
  - wyznaczenie liderów pierwszej pomocy,
  - wyznaczenie osoby do udzielania pierwszej pomocy,
  - aktualizacja systemu pierwszej pomocy.
2. Za organizację systemu pierwszej pomocy na budowie odpowiada kierownik budowy, w tym szczególnie za:
  - powołanie kompetentnego zespołu do zorganizowania systemu pierwszej pomocy,
  - zapewnienie takiej liczby osób do udzielania pierwszej pomocy oraz kierowania akcją ratowniczą lub ewakuacją, by w każdym momencie prowadzenia prac na budowie były osoby zdolne podjąć niezbędne działania w tym zakresie,
  - zapewnienie, by wśród osób przeszkolonych do udzielania pierwszej pomocy i kierowania akcją ratowniczą lub ewakuacyjną znalazły się osoby z kierownictwa budowy,

- zapewnienie materiałów i sprzętu niezbędnego do udzielania pierwszej pomocy,
  - właściwe, widoczne oznakowanie miejsca usytuowania apteczek oraz punktu pierwszej pomocy,
  - udostępnienie pracownikom informacji o osobach przeszkolonych do udzielania pierwszej pomocy wraz z numerami kontaktowymi (w formie listy umieszczonej obok apteczki lub w punkcie pierwszej pomocy) (Rys. 1).
3. W skład zespołu do zorganizowania systemu pierwszej pomocy wchodzi:
    - kierownik budowy lub odpowiednio: kierownik bazy sprzętu, kierownik wytwórni, lokalny specjalista administracji,
    - koordynator ds. BHP,
    - koordynator ochrony, jeśli została powołana,
    - specjalista ds. BHP.
  4. Ponadto dobrą praktyką jest zaangażowanie do powyższego zespołu zewnętrznych służb ratowniczych, lekarza zakładowego lub przedstawiciela zakładu.

Rys. 1. Apteczka pierwszej pomocy

B. ROZPOZNANIE ISTOTNYCH ZAGROZEŃ STANOWISKOWYCH, OBIEKTOWYCH, ZEWNĘTRZNYCH I NATURALNYCH

1. Zespół osób do zorganizowania systemu pierwszej pomocy przede wszystkim powinien dokonać rozpoznania istotnych zagrożeń, jakie mogą wystąpić podczas trwania procesu budowlanego lub w zajmowanym obiekcie administracyjnym.
2. Zagrożenia powyższe mogą dotyczyć:
  - wykonywania prac, np. na wysokości czy w wykopie, kontaktu z czynnikami chemicznymi itp.,
  - źródeł zewnętrznych, jak np. linie elektroenergetyczne, sąsiedztwo zakładu chemicznego, stacji paliw, droga publiczna, tory kolejowe, zbiornik z substancją chemiczną itp.,
  - źródeł naturalnych, np. sąsiedztwo rzeki itp.,
  - istniejącego zakładu, w którym prowadzone są prace (np. zakład chemiczny, oczyszczalnia ścieków, lotnisko, droga publiczna, ruch pojazdów na terenie zakładu itp.).
3. Po rozpoznaniu istotnych zagrożeń należy stworzyć „Katalog zagrożeń”. Ułatwi on opracowanie „Instrukcji pierwszej pomocy” oraz dobrane odpowiedniego sprzętu ratowniczego.

C. „INSTRUKCJA PIERWSZEJ POMOCY”

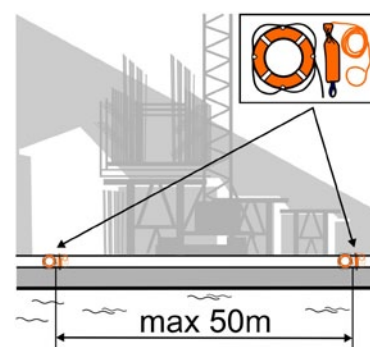
1. Korzystając z katalogu istotnych zagrożeń stanowiskowych, obiektowych, zewnętrznych i naturalnych, należy opracować „Instrukcję pierwszej pomocy”, która powinna zawierać:
  - zasady oceny wypadku,
  - sposób alarmowania,
  - zabezpieczenie miejsca zdarzenia i zapobiegania rozprzestrzenianiu się czynników niebezpiecznych,
  - kierowanie akcją ratowniczą,
  - sposoby zabezpieczenia ratowników,
  - przeprowadzenie ewakuacji,
  - współpracę z zewnętrznymi służbami ratowniczymi lub z wewnątrzzakładowymi – jeśli istnieją,
  - zasady pomocy doraźnej.
2. Przystępując do tworzenia „Instrukcji pierwszej pomocy”, należy skorzystać z wiedzy o rozpoznanych zagrożeniach oraz zasadach działania zewnętrznych służb ratowniczych.

3. Na podstawie powyższych informacji należy przeprowadzić analizę możliwości przebiegu wypadków i katastrof, które mogą wydarzyć się na budowie, w bazie sprzętu, wytwórni, budynku administracyjnym. Taka analiza pozwala na prawidłowe opracowanie „Instrukcji pierwszej pomocy” oraz dobranie odpowiedniego sprzętu ratowniczego.
4. Przystępując do opracowywania „Instrukcji pierwszej pomocy”, należy pamiętać, że podstawowym zadaniem osoby udzielającej pierwszej pomocy jest:
  - utrzymanie przy życiu poszkodowanego w sytuacji wypadku lub nagłego zagrożenia życia,
  - wykonywanie czynności mających na celu zapobiegnięcie powikłaniom w trakcie dalszego ewentualnego leczenia,
  - wezwanie pomocy,
  - zabezpieczenie miejsca wypadku.
5. Do podjęcia dalszych działań związanych z alarmowaniem, udzielaniem pierwszej pomocy i ewakuacją konieczna jest ocena wypadku, która daje informacje o:
  - podstawowych przyczynach zagrożenia życia,
  - rodzaju wypadku: upadek z wysokości, upadek do studzienki, zasypanie w wykopie, przygniecenie, wypadek komunikacyjny, katastrofa, wpływ środków chemicznych itp.
  - liczbie osób poszkodowanych i o ich stanie,
  - możliwości dokonania selekcji poszkodowanych na osoby wymagające natychmiastowej pomocy oraz na te, którym pomoc może być udzielona nieco później,
  - możliwości dojazdu służb ratowniczych na miejsce wypadku,
  - konieczności i możliwości ewakuacji poszkodowanych.
6. Alarmowanie to możliwie szybkie uzyskanie specjalistycznej pomocy, aby czas działań doraźnych skrócić do niezbędnego minimum. Jest niezwykle istotne dla powodzenia akcji ratowniczej.
7. Wzywając pomoc, należy podać informacje, zachowując następującą kolejność:
  - gdzie – miejsce zdarzenia, np. miejscowość, ulicę, numer budynku, numer drogi, kilometr drogi,
  - ile osób – liczba poszkodowanych, co pozwoli na wysłanie potrzebnej liczby zespołów ratunkowych,
  - co się stało – rodzaj zdarzenia, np. wypadek drogowy, wypadek w pracy i stan poszkodowanych, co pozwoli skierować na miejsce wypadku odpowiednią pomoc oraz udzielić konsultacji telefonicznej osobom udzielającym pierwszej pomocy,
  - imię i nazwisko wzywającego pomocy,
  - numer telefonu, z którego dzwonimy.
8. Po przekazaniu wszystkich informacji należy poczekać na dodatkowe pytania dyspozytora i potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia.
9. W obrębie dużej budowy, budynków, rozległych terenów, zakładów pracy dodatkowo należy powiadomić zespół ochrony oraz zapewnić niezbędnych przewodników, którzy pokierują służby ratownicze do miejsca wypadku, co pozwoli na skrócenie czasu dojazdu do minimum.
10. Ponadto należy powiadomić przełożonego i służbę BHP, zgodnie ze schematem powiadamiania w razie wypadku zamieszczonym w standardzie szczegółowym „17.1 Wypadki, incydenty i zdarzenia potencjalnie wypadkowe”.
11. Wykaz telefonów alarmowych powinien znajdować się w miejscu widocznym i ogólnodostępnym, obok „Instrukcji pierwszej pomocy”.
12. Przystępując do prowadzenia akcji ratowniczej, należy wyznaczyć osobę kierującą tymi działaniami.
13. Do czasu przybycia służb ratowniczych akcją ratunkową kieruje menedżer projektu, kierownik robót, majster lub osoba najbardziej energiczna i opanowana. Po ich przybyciu kierowanie akcją ratowniczą przejmuje dowódca tych służb.

14. Zabezpieczenia miejsca zdarzenia i zapobieganie rozprzestrzeniania się czynników niebezpiecznych dokonuje się według standardu szczegółowego „17.1 Wypadki, incydenty i zdarzenia potencjalnie wypadkowe”.
15. Zawsze należy zabezpieczyć miejsce wypadku, tak aby nie doszło do kolejnych zdarzeń i do zwiększenia liczby poszkodowanych.
16. Przystępując do akcji ratowniczej, należy zadbać o bezpieczeństwo ratowników, w tym głównie poprzez:
  - zatrzymanie ruchu pojazdów lub urządzeń mechanicznych,
  - oznaczenie miejsca znakami, oświetleniem pulsującym, ubranie kamizelki odblaskowej,
  - zabezpieczenie przed zatruciem, jeśli mamy do czynienia ze środkami chemicznymi,
  - zabezpieczenie przed chorobami poprzez zapewnienie ratownikom rękawiczek ambulatoryjnych, masek do sztucznego oddychania,
  - zapewnienie sprzętu specjalistycznego, jeśli ratownik musi zejść do studzienki, wejść na wysokość itp.
17. Decyzję o ewakuacji należy podjąć jedynie w przypadkach koniecznych, gdy poszkodowanym grozi bezpośrednie zagrożenie, np. pożarem, wybuchem, zatruciem.
18. Ponadto, mając na uwadze specyfikę wykonywania robót budowlanych, należy przewidzieć i opisać, w jaki sposób i za pomocą jakiego sprzętu trzeba ewakuować poszkodowanego z wykopu, z wysokości (gdy zawiśnie na szelkach), z wody, ze studzienki, szalunku itp. (Rys. 2, 3).
19. Podczas tworzenia systemu pierwszej pomocy dobrą praktyką jest wcześniejszy kontakt ze służbami ratowniczymi, w celu przekazania informacji o miejscach wjazdów na plac budowy lub map budowy z oznaczeniami charakterystycznych punktów np. obiektów mostowych.
20. Zasady pomocy doraźnej dotyczą czynności, jakie ma podjąć osoba udzielająca pierwszej pomocy.
21. Kolejność działań przy udzielaniu pomocy doraźnej jest następująca:
  - ocena ogólnego stanu poszkodowanego: ocena przytomności, drożności dróg oddechowych, układu krążenia,
  - ocena obrażeń,
  - wykonanie zabiegów ratowniczych właściwych dla konkretnych obrażeń ciała poszkodowanego.

Rys. 2. Zastosowanie trójnogu ewakuacyjnego przy robotach w studzienkach kanalizacyjnych

Rys. 3. Podstawowy sprzęt ratunkowy przy pracach w bezpośrednim sąsiedztwie wody

D. APTECZKI, PUNKTY PIERWSZEJ POMOCY, ZESTAWY PIERWSZEJ POMOCY

1. Na każdym zapleczu placu budowy powinna znajdować się apteczka lub punkt pierwszej pomocy wraz z „Instrukcją pierwszej pomocy”, listą liderów i osób przeszkolonych do udzielania pierwszej pomocy.
2. Punkt pierwszej pomocy należy zorganizować w oddziałach lub na budowach, w których wykonywane są prace powodujące duże zagrożenia wypadkowe lub wydzielanie się par, gazów albo pyłów szkodliwych dla zdrowia.
3. Punkt pierwszej pomocy to pomieszczenie lub wyodrębnione miejsce o odpowiedniej powierzchni, umożliwiające wniesienie noszy i wyposażone w niezbędny sprzęt i inne środki do udzielania pierwszej pomocy.
4. Punkty pierwszej pomocy i miejsca usytuowania apteczek powinny być odpowiednio oznakowane i łatwo dostępne, zgodnie z Polską Normą.
5. Liczba, usytuowanie i wyposażenie punktów pierwszej pomocy i apteczek powinny być ustalone w porozumieniu z lekarzem sprawującym profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikami, z uwzględnieniem rodzajów i nasilenia występujących zagrożeń, dostosowane do rodzaju wykonywanych robót.

6. W punktach pierwszej pomocy i przy apteczkach, w widocznych miejscach, powinna być wywieszona „Instrukcja pierwszej pomocy” oraz lista liderów pierwszej pomocy i pracowników przeszkolonych do udzielania pierwszej pomocy wraz z numerami kontaktowymi.
7. Zawartość apteczki określają przepisy szczegółowe.
8. Asortyment pobierany z apteczki powinien być wpisywany na listę rzeczy brakujących przez osobę, która pobrała daną rzecz. Lista ta powinna być przechowywana w pobliżu apteczki.
9. Należy dokonywać okresowych przeglądów apteczek i uzupełniać ich zawartość do ilości określonej w przepisach szczegółowych.
10. Zestawy pierwszej pomocy powinny znajdować się w opakowaniach przenośnych (Rys. 4).
11. Wielkość i zawartość zestawów pierwszej pomocy należy dostosować do potrzeb i zagrożeń występujących na budowie, w budynku administracyjnym, bazie sprzętu, wytwórni.
12. Wyposażenie zestawu pierwszej pomocy powinno uwzględniać środki służące do opatrywania ran, podtrzymywania życia i zabezpieczenia miejsca wypadku. Nie może zaś być wyposażony w leki.

Rys. 4. Przenośny zestaw pierwszej pomocy

E. SYSTEM ZAPEWNIENIA PIERWSZEJ POMOCY

1. W celu zapewnienia systemu pierwszej pomocy na budowach, w bazach sprzętu i wytwórniach kierownik budowy lub odpowiedni kierownik jednostki organizacyjnej wyznacza liderów pierwszej pomocy oraz osoby do udzielania pierwszej pomocy.
2. Zadaniem lidera pierwszej pomocy jest obsługa zestawu pierwszej pomocy (apteczki) lub punktów pierwszej pomocy oraz realizacja „Instrukcji pierwszej pomocy”.
3. Lider pierwszej pomocy powinien posiadać wiedzę i umiejętności do udzielania pierwszej pomocy oraz wiedzę dotyczącą wdrożonego systemu pierwszej pomocy, nabyte podczas szkolenia z zakresu pierwszej pomocy.
4. Liczbę osób w służbie pierwszej pomocy w biurach określa się zależnie od liczby pracujących pracowników:
  - do 50 osób – min. 1 lider pierwszej pomocy,
  - od 50 do 100 osób – min. 1 lider pierwszej pomocy i 1 osoba do udzielania pierwszej pomocy,
  - powyżej 100 osób – min. 1 lider pierwszej pomocy i 1 osoba do udzielania pierwszej pomocy oraz dodatkowo 1 osoba do udzielania pierwszej pomocy na każde 100 osób,
  - ponadto, na każdym piętrze budynku, na którym pracują pracownicy należy zapewnić co najmniej jedną osobę do udzielania pierwszej pomocy.
5. Liczbę osób w służbie pierwszej pomocy dla każdej budowy określa się dla dużych ryzyk, zależnie od liczby pracujących pracowników:
  - budowa do 5 osób – min. 1 lider pierwszej pomocy,
  - budowa od 5 do 50 osób – min. 1 lider pierwszej pomocy i 1 osoba do udzielania pierwszej pomocy,
  - budowa powyżej 50 osób – min. 1 lider pierwszej pomocy i 1 osoba do udzielania pierwszej pomocy na każde 50 pracujących osób.
 Ponadto:
  - jeżeli roboty budowlane wykonywane są na różnych kondygnacjach budynku, na każdej z tych kondygnacji należy wyznaczyć co najmniej jednego lidera pierwszej pomocy,
  - jeżeli poszczególne brygady pracują niezależnie, należy w każdej z brygad wyznaczyć co najmniej jednego lidera pierwszej pomocy.

6. Ustalając minimalną liczbę osób dla danej budowy, przeszkolonych do udzielania pierwszej pomocy, należy uwzględniać pracowników sił własnych oraz podwykonawczych.
7. W przypadku wielozmianowego systemu pracy należy wyznaczyć liderów pierwszej pomocy na każdej zmianie.

F. AKTUALIZACJA SYSTEMU PIERWSZEJ POMOCY

1. Celem aktualizacji systemu pierwszej pomocy jest jego doskonalenie, tak aby zapewnić najbardziej sprawną i skuteczną pomoc osobom poszkodowanym.
2. Aktualizacja systemu pierwszej pomocy powinna być dokonywana po każdym zdarzeniu z osobą poszkodowaną.
3. W celu aktualizacji systemu pierwszej pomocy należy dokonać analizy przebiegu akcji ratowniczej: od momentu otrzymania informacji o wypadku i osobach poszkodowanych do czasu jej zakończenia.
4. Należy uwzględnić skuteczność alarmowania, komunikację, możliwość dojazdu służb ratowniczych, potrzebne wyposażenie, reagowanie i umiejętności udzielania pierwszej pomocy przez liderów i osoby do tego wyznaczone.
5. Aktualizacji systemu pierwszej pomocy dokonuje zespół opisany w punkcie A3.